

Datum

2020-01-08

Vår referens

Anders Sörensson

Enhetschef

anders.sorensson@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Utbildningsdepartementet - För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering - Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU) 2019:18) GRF-2019-33329

Sammanfattning

Stadskontoret har skickat Utbildningsdepartementet betänkande För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18) till grundskoleförvaltningen på remiss. Utredningens uppdrag var att kartlägga behovet av åtgärder när det gäller undervisningen i modersmål och studiehandledningen på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer.

Grundskoleförvaltning instämmer i alla betänkandets förslag och rekommendationer förutom förslag 10.2.2 som syftar till att inte införa några särskilda behörighetskrav för att arbeta som studiehandledare. Grundskoleförvaltningen menar att studiehandledning på modersmålet är en viktig pedagogisk uppgift som kräver goda kunskaper om det svenska skolsystemet, äm-nena i den svenska läroplanen och goda språkkunskaper, såväl i modersmålet som i det svenska språket. Grundskoleförvaltningen menar att studiehandledare inte ska vara en egen yrkesbefattning utan vara en del i modersmålslärares uppdrag.

Förslag till beslut

Grundskolenämnden föreslås besluta

1. Grundskolenämnden godkänner grundskoleförvaltningens förslag till yttrande och skickar det till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Betänkande För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering - Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18)
- G-Tjänsteskrivelse GRNAU 200113 Remiss från Utbildningsdepartementet - För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering - Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet
- Förslag till yttrande GRNAU 200113 Remiss från Utbildningsdepartementet - För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering - Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet

Beslutsplanering

Grundskolenämndens arbetsutskott 2020-01-13

Grundskolenämnden 2020-01-22

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Regeringen beslutade den 9 maj 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att kartlägga behovet av åtgärder när det gäller undervisningen i modersmål och studiehandledningen på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer. Utredningen om modersmål och studiehandledning på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer överlämnade sitt betänkande För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18) till regeringen i maj 2019.

Stadskontoret har skickat Utbildningsdepartementets betänkande För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18) till grundskoleförvaltningen på remiss (Dnr STK-2019-1584).

Nedan följer grundskoleförvaltningens förslag till yttrande baserat på betänkandets förslag och rekommendationer:

10.1 Förslag och bedömningar om modersmålsundervisning

10.1.1 Ämnet modersmål ska regleras i timplanerna

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget att ämnet modersmål bör regleras i timplanerna.

Skäl till bedömningen:

En av de orsaker som starkast påverkar elevernas vilja att delta, ämnets status och även likvärdigheten är att undervisningen främst anordnas utanför den garanterade undervisningstiden.

Konsekvensen är att ämnet upplevs ligga utanför skolans egentliga verksamhet och rektors ansvar med följderna att ämnet modersmål uppfattas som mindre viktigt.

Likvärdigheten riskeras när det är rektorer och huvudmäns bedömning, prioriteringar och resurstillgång som avgör omfattningen av undervisningen i ämnet modersmål.

Ämnet modersmål behöver ingå som ett naturligt inslag i skoldagen så att ämnet organisatoriskt knyts närmare den övriga undervisningen och skolans elever får möjligheter att arbeta ämnesövergripande i alla ämnen såsom läroplanen för grundskolan fastställer.

10.1.2 Huvudmannens skyldighet att anordna undervisning i ämnet modersmål ska inte vara begränsad till sju läsår.

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget.

Skäl till bedömningen:

Då begränsningen är kopplad till att undervisningen i ämnet modersmål ligger utanför den ordinarie undervisningstiden så blir begränsningen överflödigt om ämnet regleras i timplanerna.

10.1.3 Antalet deltagande elever ska inte begränsa huvudmannens skyldighet att anordna undervisning i ämnet modersmål

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget.

Skäl till bedömningen:

Grundskoleförvaltningen instämmer i att begränsningen om fem elevers deltagande innebär att möjligheten att delta i modersmålsundervisningen blir starkt beroende på faktorer som var eleven är bosatt, hur många elever i respektive språk som finns i huvudmannens organisation samt vilken motivation övriga elever har att delta i undervisningen. Konventionen om barnets rättighet fastställer att barn har rätt till sitt språk och eftersom regeln har en betydande inskränkande effekt på likvärdigheten och alla elevers möjlighet att delta bör den tas bort.

Grundskoleförvaltningen i Malmö anser inte att förslaget skulle innebära någon större ekonomisk konsekvens då det rör sig om relativt få elever.

Slutligen instämmer vi i att bestämmelsen gällande huvudmannens skyldighet att anordna undervisning endast om det finns en lämplig lärare bör behållas. Detta kan förvisso innebära att inte alla elever som önskar undervisning i modersmål kan komma att erbjudas, med det är av central betydelse att den undervisning som erbjuds är av god kvalitet.

10.1.4 Rätt till undervisning i ämnet modersmål för de elever som kommer till Sverige utan vårdnadshavare

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget.

Skäl till bedömningen:

Grundskoleförvaltningen erbjuder i nuläget modersmålsundervisning för ensamkommande barn och ungdomar även om språket inte är deras dagliga umgängesspråk i hemmet. Den formella begränsningen bör tas bort och grundskoleförvaltningen instämmer i att frågan bör regleras på så sätt som föreslås i betänkandet Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan.

10.1.5 Elever ska kunna få modersmålsundervisning i mer än ett språk

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget.

Skäl till bedömningen:

Att ha kunskaper i flera språk kan enligt Skolverket ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Skolverket lyfter också fram att kunskaper i flera språk ökar individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang samt att delta i internationellt studie- och arbetsliv. Flerspråkighet är därmed till nytta såväl för den enskilde eleven som för samhället i stort. Malmö stad präglas av en stor kulturell mångfald där många barn växer upp i miljöer där de har förutsättningar att utveckla mer än ett modersmål förutom svenskan. Att begränsa undervisningen i modersmålet till endast ett språk i de fall där eleven har mer än en ett modersmål i hemmet utöver svenskan är att inte dra

nytta av de språkliga resurser dessa elevers familjesituation präglas av.

10.1.6 Ämnet modersmål ska fortsatt vara ett frivilligt ämne

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget, och särskilt bedömningen att om eleven påbörjat studier i ämnet råder skolplikt under pågående läsår.

Skäl till bedömningen:

Möjligheten att hoppa av undervisningen i ämnet modersmål förstärker intrycket av att det inte rör sig om ett ”riktigt ämne”, utan något som sker vid sidan av. Dessutom försvårar avhopp huvudmannens och rektors organisering av modersmålsundervisningen.

10.1.7 Uppdrag till Skolverket att ta fram underlag för bedömning av grundläggande kunskaper i språket

Grundskoleförvaltningen tillstyrker förslaget.

Skäl till bedömningen:

Vad som utgör grundläggande kunskaper är inte definierat. Oftast sker den första bedömningen av elevens kunskaper i språket när undervisningen påbörjats och en huvudman kan i efterhand inte neka en elev att delta i undervisningen.

10.1.8 Förstärkt rätt till modersmålsundervisning i teckenspråk.

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget.

Skäl till bedömningen:

De elever som har rätt att lära sig teckenspråk, ska ges detta inom ramen för modersmålsämnet. Rätten till modersmålsundervisning ska då för dessa elever i princip gälla på samma villkor som för modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk.

10.2 Förslag och bedömningar om studiehandledning på modersmålet

10.2.1 Förstärkt rätt till studiehandledning på modersmål för nyanlända elever

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget att nyanlända elever i årskurserna 1-6 också ska omfattas av den förstärkta rätten till studiehandledning på modersmålet.

Skäl till bedömningen:

Att tidigt grundlägga förmågan att till sig ordinarie undervisning bäddar för goda studieresultat och stärker elevens självförtroende. Ju tidigare elevens förmåga att ta till sig ordinarie undervisning utvecklas desto snabbare kan de utvecklas mot utbildningens mål. Likvärdighet och stöd till elever som riskerar att inte nå kunskapskraven bör gälla för alla elever oavsett i vilken skolform eller årskurs de befinner sig.

10.2.2 Uppdrag till Skolverket om studiehandledning på modersmålet

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget.

Skäl till bedömningen:

Grundskoleförvaltningen bedriver ett utvecklingsarbete tillsammans med Malmö stads kommunala grundskolor för att utveckla organiseringen och genomförandet av studiehandledning. Dock är det viktigt att fortsatt utveckling i frågan främjas, samordnas och drivs från statligt håll för att så långt som möjligt garantera likvärdigheten i implementeringen.

10.2.3 Särskilt om studiehandledare

Grundskoleförvaltningen motsätter sig förslaget att några särskilda behörighetskrav för att arbeta som studiehandledare inte ska införas.

Skäl till bedömningen:

Studiehandledning på modersmålet är en pedagogisk uppgift som kräver goda kunskaper om det svenska skolsystemet, ämnena i den svenska läroplanen och goda språkkunskaper, såväl i modersmålet som i det svenska språket. Grundskoleförvaltningen menar att studiehandledare inte ska vara en egen yrkesbefattning utan vara en del i modersmålslärares uppdrag.

10.3 Fjärrundervisningen bör utvecklas

Grundskoleförvaltningen instämmer i förslaget.

10.4 Utredningens rekommendationer om att stärka och utveckla lärarförsörjningen i ämnet modersmål

10.4.1 En mer flexibel grundlärarexamen samt ändrade krav för behörighet att undervisa i ämnet modersmål

Grundskoleförvaltningen instämmer i rekommendationen.

Skäl för bedömningen:

Fler behöriga och legitimerade modersmåls lärare stärker ämnets kvalitet och status, och i kombination med att läraren blir behörig i fler ämnen blir anställningsvillkoren bättre och underlättar vid förändringar i elevunderlag. 30 hp ämnesstudier i språkdidaktik ger också en högre kvalitet, då en del modersmåls lärare med lärarutbildning i hemlandet inte nödvändigtvis har modersmåls språket som ämne.

10.4.2 Utbildningar i fler språk måste tillförsäkras

Grundskoleförvaltningen instämmer i rekommendationen.

Skäl för bedömningen:

Om hög kvalitet på undervisningen efterfrågas bör det även finnas förutsättningar för att den blivande modersmåls läraren kan läsa språkdidaktik i modersmålet.

10.4.3 Kravet på språket som modersmål bör ändras

Grundskoleförvaltningen instämmer i rekommendationen.

10.4.4 Lärare i ämnet modersmål bör anställas som adjungerade adjunkter

Grundskoleförvaltningen instämmer i rekommendationen.

10.4.5 Forskarskola för lärare i ämnet modersmål bör inrättas

Grundskoleförvaltningen instämmer i rekommendationen.

10.4.6 Behovet av en långsiktig, sammanhållen och hållbar kompetensförsörjningsstrategi för verksamma modersmållärare

Grundskoleförvaltningen instämmer i rekommendationen.

10.4.7 Undantaget från kravet på legitimation och behörighet för lärare i ämnet modersmål bör ses över

Grundskoleförvaltningen instämmer i rekommendationen.

Skäl för bedömningen:

Undantagsbestämmelsen har av många huvudmän kommit att betraktas som att det inte finns några krav på de lärare som anställs att undervisa i ämnet modersmål. Detta, tillsammans med andra förutsättningar som blivit belyst i betänkandet påverkar ämnets och modersmållärarnas status, och påverkar också elevernas deltagande i undervisningen. Med dagens undantag är incitamenten låga för studenter att läsa långa utbildningar till ett yrke som de ändå kan utöva i kraft av, kanske enbart, sitt modersmål.

Ansvariga

Anders Malmquist Förvaltningschef